

נוביני קרקובסקיה Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
ZWIAZEK KRAKOWIAN W IZRAELU
ASSOCIATION OF CRACOWIANS IN ISRAEL

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: **לילי הבר**
כתובת: ת.ד. 17209 תל אביב 69051
דואר אלקטרוני: lili@lyhaber.com
טלפון: 09-9579540 פקס: 054-4436366

גליון 45, מאי 2010 אייר תש"ע

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

אסיפה כללית

על פי תקנון הארגון, היה ובמועד פתיחתה של האסיפה הכללית לא יהיה נוכח המנין הדרוש על פי התקנון, תידחה פתיחתה של האסיפה הכללית לפרק זמן של חצי שעה.

כעבור חצי שעה תתקיים האסיפה ותיחשב כחוקית על פי כל מספר נוכחים באסיפה ללא דרישת מינימום של משתתפים.

הנכם מוזמנים לאסיפה כללית הגילה של ארגון יוצאי קרקוב בישראל. האסיפה תתקיים ביום שלישי, 18 במאי 2010, בשעה 17:00, בתיכון עירוני ה' רחוב בן יהודה 227, תל אביב.

על סדר היום: דיווח על פעולות בשנה החולפת, אישור מאזן ודין וחשבון כספי לשנת 2009, בחירת חברי ועד וחברי ועדת ביקורת, ויעוד כספים להנצחה.

מהפשים את...

שלי באזיס-ברד, בת מאוריציו באזיס מקרקוב, מחפשת מידע לגבי בני משפחתה.

בית סביה, ישראל ורוזה באזיס, היה ברחוב סטרובישלנה 78. לבני הזוג נולדו 3 בנים (מאוריציו, יוסף גרשון ויצחק הירש) ושתי בנות (הלנה וסטפניה). מאוריציו נישא, עוד לפני המלחמה, לגיזלה לבית שטמפרגר ולזוג נולדו שני ילדים מרצל ומלבינה, אשר ניספו עם אמם בשואה.

כל שביב מידע על המשפחה יתקבל בברכה במערכת או ישירות דוא"ל SBAZES@PARTNERS.ORG

אבלים על הסתלקותו של חברנו היקר

אליעזר (לולק) קוצר
ז"ל

ומשתתפים בצער המשפחה

משתתפים בצער המשפחה ואבלים על פטירתה של

אלאונורה וגנר-שיין ז"ל

בת רוזליה וד"ר דוד בולבה מקרקוב

אבלים ומשתתפים בצער המשפחה על פטירתו של

אליעזר (לולק) שטורן
ז"ל

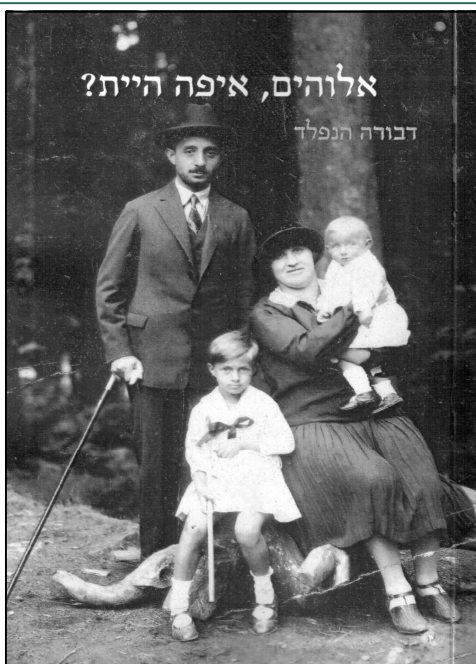
בוגר מחזור 1937 של הגימנסיה העברית בקרקוב

אלוהים, איפה היית?

"שנאל, שנאל! (מהר מהר)" נבחו הגרמנים. יצאנו מהדירה מפחדים מהבלתי ידוע, בעוד הקלגסים הגרמנים צועקים, דוחפים, מזרזים ומשסים בנו את כלביהם... בהגיענו לכיכר הפיל אחד הגרמנים, בכוונה, מראשו של דודי את המגבעת, והאיש המכובד נאלץ להתכופף בפני הצעיר הגרמני ולהרים את מגבעתו מהכביש המלוכלך.

כשנאלצנו לעזוב את ביתנו בקרקוב ועברנו לגטו בפודגוז'ה, קיוויתי שזה זמני ושהעניינים יסתדרו. לא ראיתי במעבר איום על עצם קיומנו ועל חיינו. כשנגזרו עלינו גזרות קשות שרדפו זו את זו, והצרו את צעדינו בכל שטחי החיים, קיבלתי זאת כרע שיחלוף. אבל ההשפלה שנכפתה על ידי איש אס-אס, בא כוחו של העם בעל התרבות הגבוהה ביותר באירופה ובעולם כולו באותן השנים, הוכיחה לי שוב שהעולם שבו חיייתי עד עכשיו עומד להיחרב, שהרע מכול עומד לקרות ליקירי."

העולם שבו גדלה דבורה הנפלד השתנה באחת, עם כניסת הגרמנים לקרקוב עירה. במבט מפוכח ובלשון מדויקת וחדה היא משתפת את הקוראים בסיפורה: המתבגרת המפונקת נאלצת להיפרד מיקרירה והופכת להיות אסירת מחנות. עליה ללמוד לשרוד בכל

מחיר, ולימים גם להקים משפחה חדשה במקום זו שאבדה לה.

בספרה "אלוהים, איפה היית?", שיצא לאור לאחרונה, מספרת דורקה על ילדותה והתבגרותה בעירה האהובה קרקוב, על אימי המלחמה - הגירוש לגטו, לפלשוב, ומשם אושוויץ ורוזנסבריק, השחרור והעליה לישראל ובניית החיים החדשים במולדת.

דמי חבר לשנת 2010

אנו מבקשים כי תקדימו את תשלום את דמי החבר השנתיים ל-2010. שלחו המחאה על סך 120 ש"ח לארגון יוצאי קרקוב בישראל ת.ד. 17209, תל אביב 69051

מצעד החיים 2010 וברקע האסון בסמולנסק, נסיעה לקרקוב 11-12 אפריל 2010

בדרך -

העצים מתעוררים, באדמה יש פסיביות מודגשת של קבלה. בבירקנאו, מה שהיה הכפר הפולני Brzezinka, צריפי עץ לא רבים נותרו, עתה עומדים ספוגי גשם.

בחלונות תמיד ישתקפו עיניים.

בעיני הצריפים הם כפסל דומם המנסה לחבוק משמעות ולדחותה באותה העת, בתוכם חיים המתים החיים והחיים המתים.

הכל טובע בבוץ בפולנית Błoto, מילה שאני מכירה מהבית אולי גם באידיש אומרים "בלוטה".

ה'בלוטה' הוויה אינטגרלית מהמקום, הכל טבע שם בבוץ הזה כל פסיעה הופכת לפסיעה של כפוף עץ נישא ברגל רזה.

הייתי במקום הזה:

ביום קיץ בו במוחי רצו צעקת צמאים, הטמפרטורה היתה 35 מעלות צלזיוס גיהנום.

הייתי ביום שלג כאשר הטמפרטורה היתה קרובה למינוס 20 מעלות, והקור היה כמלאך מוות מהלך בין עמודים מחברים לגדרות תיל, גם הזמן קפא על שממת השלג ניצבו קפואים הצריפים בשלג, התחושה היתה שתחת השלג הכל נמצא ועולם של פעם רוחש מוות.

ביום ראשון ירד גשם כבד היכה ללא רחמים, אני תחת מטריה עוטה מעיל והתחושה היא... כמו לאכול בפני רעב.

סליחה.

'מצעד החיים' יום שני, 12 לאפריל, רוח נושבת לא מקפאה, מדברת אל הדגלים, בשפת הרוחות.

משני הצדדים הגדרות, אולי בעצם מכל עבר, העצים בשלהם מכריזים אביב, ונקודות ירוק נוצצות על ענפים שהיו חודשים כה רבים עירומים, משקיפים על מרחבי אינסוף של קץ.

הרטיבות הקיימת כאן מדביקה עצמות לעור והמחשבה שהיו רק עצמות ועור עוד יותר מכאיבה וחותרת.

המקום בו אנשים החליפו מצב צבירה במהירות מירבית וכה רבים ממש אינה נתפסת, הסוואה של דשא ועץ נורמליים בניגוד לכל הגיון.

הקושי שלי בהליכה עוד יותר כואב אני כל הזמן רואה עצמי בטור השמאלי, סופניות.

ברקע הימים האלו אסון מטוס הטופולב שהתרסק מעל סמולנסק בדרך לטקס זיכרון בקאטין, נהרגו נשיא פולין Lech Kaczynski ואשתו מריה ועוד בכירים בממשל ובצבא כאן, חלקם אני מכירה, וכשאני מסתכלת על צמרות העצים אסון המטוס שבור הכנף המתלקח חוזר ועולה.

האבל של הפולנים מלווה אותנו כל הדרך, ברדיו משמיעים רק מוסיקה קלאסית כמו בימים ההם בארץ, כשהייתי קטנה והצילו היה מלך יום השואה, מכל בית מרכזי ראש דגל ענוד בסרטים שחורים, אנשים לבשו עצב, יש אמת בכאב או אולי יותר נכון בתדהמה ששרויה כאן בכל עבר. כמו סימן שאלה שחור נפל והיכה את האנשים בראשם.

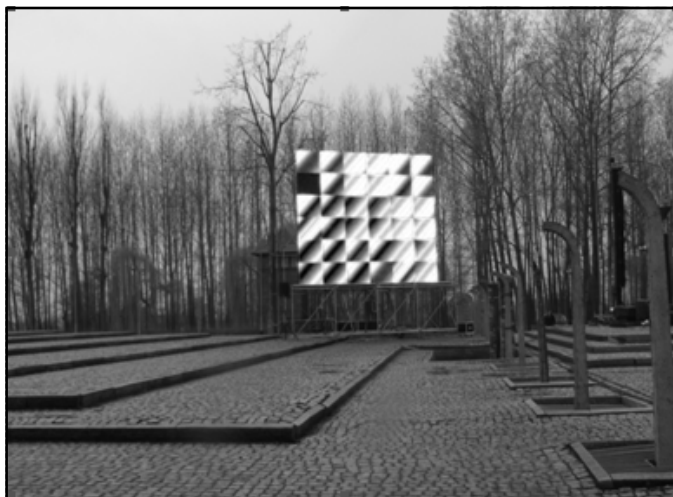
טורי עצים מגדירים שדות שהפכו מנצח לבן למשבצות ירוק וחום, שורות עצי ליבנה על ענפיהם מצייתים לחוקי הכבידה, כבדו וירדו חוטים כלפי אדמה, היו עירומים, עתה עוטים לאיטם עלעלים ירוקים בתוליים, סדר טבע נכון (לפעמים).

הגשם צובע הכל באפור סגריר המאחד שמים וארץ בלחות קרה.

היו זמנים כאן, שלא היה חיבור בין שמים שהביטו ועל פני אדמה צרחו.

ביום ראשון אחר הצהריים, טקס ישראלי באושוויץ, יש לי בעיה מסוימת עם הנוער, אני חסה עליהם כשנחשפים לזוועה האם באמת הם יכולים להכיל, אולי בשל כך הצחקוקים והמסטיק.

בירקנאו עטתה מסכים גדולים צבעוניים המעניקים למקום 'קישוט' שאינו במקומו.

באושוויץ כל שאינו דממה עושה הפרה של המקום בשבילי, הצעקות עלו לשמים, השמים היו חרשים, הצעקות מתגוללות כמו עננים מעל המקום, היום הם אפורים מאוד, כמו טיפות הגשם אינסופי עתה לא יורד על אדמה שנשארה עדה - עליה מתוכה בחפות מדומה מתנוססים עצים ודשא, בעונה זו של השנה כאשר הטבע הוא בעיצומה של תחילה התחדשות לאחר החורף הקשה כאן, גם במקום זה

צבי רבנר, שגריר ישראל בפולין, מצעד החיים 2010

למה שכתבתי תחילה, אולי יש חשיבות לילדים האלו לצעוד כאן, למרות הצחוקים והמסטיק הם לא יבואו לכאן אלמלא אירוע כזה כנראה.

משהו ישאר בתוכם, אני תמיד מקווה שבהם תתעורר תחושת אנושיות ואהבת אדם ולא אהבת עצמך ולאומך בלבד.

צביקה פתח את טקס מצעד החיים באומרו מילים בפולנית אנגלית ועברית, והרי אני חשודה באובייקטיביות לוקה אך דבריו היו של כבוד ראוי לציון.

אתמול חלפנו על פני ארונות הנשיא ואשתו, בארמון שהרבה פעמים הייתי בו במסיבות ושמוחות.

משונים הימים האלו, כאשר באל שלי אני נוגעת גם באל של עם אחר.

מקריאים שמות, ושםס מרחף שוב מעל המקום, של אלו שהיו מספר ואלו שלא היו כלום בבואם אלא משא שיש להיפטר ממנו מהר, שתהא להם מנוחה ולא ישארו תלויים באוויר.

דיתי רבנר, רעיית שגריר ישראל בפולין

דיתי רבנר היא אמנית העוסקת בציור ואף חוטאת בכתובת שירה. ציוריה מלווים את מסעותיה בעולם בסגנון מופשט בצבעים עזים ומרתקים. בכתבה תוכלו לקרוא על תחושותיה ב-"מצעד החיים" השנה, שחל במקביל לטקסי האבל על נשיא פולין וראשי הממשל.

עוד על יצירותיה צפו באתר:

<http://cafe.themarker.com/view.php?u=159207>

מצעד החיים 2010 (המשך)

בכל מקום שאנו עוצרים אנו נצמדים לטלביזיה הקריינים עטו שחור עניבה, וחולצה.

ביום ראשון כשנסענו לאושוויץ מפעם לפעם צפינו במסע ארון הנשיא ברחובות וורשה לעבר ארמון הנשיאות, והמונים עמדים בשקט שעות ומצפים וצופים במסע.

אולי לפולנים יש דו-שיח ארוך עם המוות, אולי בשל היותם נתונים להרבה מלחמות אולי בהיותו חי בתוך בין מדינות נלחמות (כפי שאמרה לי ויוילה מורתי לפולנית בארץ), או משהו אחר שאינני מבין אותו, בתי הקברות כאן נראים כפארקים פורחים בהם דולקים נרות רומנטים. רומנטיקה פולנית מתובלת במוות או מוות טובל ברומנטיקה פולנית.

בדרך אני נזכרת בעוזרת של אשת הנשיא שתמיד מאוד סיקרנה אותי, היא שמרה עליה ככלב נאמן תמיד היתה לצידה, לא מחייכת פניה לבנים כמעט פני מסיכה, קו שערותיה השחורות חתוך בזווית שגרמו לפניה להיראות עוד יותר נוקשות, נאמנות אחרונה ליד גבירתה, נושאת כלים אמיתית, מתה.

כאן מעל בירקנאו עכשיו חולפות ציפורים, פקק תנועה ואנו גם כן נעים בו באיטיות.

כשהגענו לאושווינצ'ים, עיר שקשה לבטא את שמה, ונראית כה רגילה עד כאב חיפשנו מקום לקפה, יש משהו מר במיוחד וחורק בין השיניים בלשונות קפה באושווינצ'ים.

את מצעד החיים לא צעדתי, מסיבות ידועות שצעדות אינן לי.

הגעתי במכונית לתוך בירקנאו שוב נפתחו עבורי השערים, שוב עברה בי אותה מחשבה האם יפתחו שוב כשארצה לצאת, יש לי ניסיון של ארבע פעמים, כן הם נפתחים לי תמיד כשרוצה, בת מזל אנוכי שנולדתי במחצית המאה שעברה ולא עמה שנים קודם, וצריך לציון שנולדתי בתל אביב תודות לסבא משה צוויק שהיה חכם וראה נולד שלא ידע מהו ופרש תחושת בטן בלי להבין אותה לעומקה קם ונסע לפלשתינה עם אשתו ובתו (אימי) ועל כן גיא ההריגה נמנע ממנו למרות שאחיותיו וכל משפחתה של סבתא מרים צוויק נשחטו.

כך אני לבד מול הבמה, מול מסכי הענק המקשטים... את בירקנאו הלא היא בזזינקה, ודודו פושר עושה חזרות ושר בפעם המי יודע כמה על העיירה הבוערת, העיירה נשרפה היום כבר עשרים פעמים, כן, העצים סופגים הכל, האדמה בהרגלה מימים שותקת גם השמים.

הכינור מטפס בצליליו על הגדרות.

בכניסה לכאן שמו לנו צמידים ירוקים... ואני חשבת לעצמי שוב "מסמנים"...

החזרות הסתיימו ועכשיו מחכים לאלפי צועדים, חוזרת

תבנית ליציקת סבון של משפחת הירש

במוזיאון היהודי שבבית הכנסת הישן בקרקוב נמצאת תבנית ליציקת סבון כביסה. הכתובת שעל התבנית היא: SEIFE KRAKAUER HIRSCH "כשר" ותבליט בדמות איל. מי היתה משפחת הירש אשר יצרה את סבון

סיפור של ילד בן 11 בגטו קרקוב

זה קרה בחודש מרץ 1943, כאשר הגטו חוסל סופית. כל יהודי הגטו נשלחו למחנות, מיעוטם למחנות עבודה ורובם למחנות השמדה. בכיכר זגודי ריכוזו הרוצחים הגרמנים את אוכלוסיית הגטו, ומכאן שלחו אותם אל מותם. הגירוש בוצע תחת משמר כבד של חיילי אס.אס., שאומן במיוחד למטרה זו של השמדת יהודים. הפעולות בוצעו תוך כדי רציחות בלתי פוסקות, שהותירו גוויות מפוזרות בכל רחבי הגטו. ילדים קטנים, חולים וזקנים שנמצאו בבתיים, נזרקו חיים והתרסקו. אדם אלה התרוצצו עם נשקם השלוף, כשהם מפעילים אותו בכל הזדמנות, כדי לזרוע פחד ואימה, בלבול ואובדן עשתונות. שלושה ימים נמשך החיסול. באותם ימים מועטים נרצחו כ-2,000 איש ואישה. גופותיהם נותרו פזורות ברחבי הגטו. לילדים בגילי לא היה כל סיכוי להינצל מהטבח הזה. למזלי הרב מצא לי אבי מקום מקלט, ברחוב "ויטה סטבוז'ה" ששכן במרחק של כ-15 מטר מהכיכר. היה זה בונקר שגודלו כ-4 מ"ר ובתוכו היינו כ-10 אנשים ותינוק אחד. הבונקר היה סמוך לכיכר, ולכן שמעתי את המתרחש בכיכר עצמה. שמעתי צעקות ופקודות בגרמנית של הקלגסים המריצים זקנים,

נשים וילדים, ושם במכונות ירייה קצרו את כולם. אלו היו הקולות היחידים ששמעתי. לא שמעתי את קולות הנרצחים. לא בכי. לא תחנונים ולא צעקות. מאוחר יותר, מתוך יומנים ועדויות של ניצולים עמם שוחחתי, הבנתי את פשר שתיקת הנטבחים. הם איבדו כל רצון לחיים. הם רצו להחזיר נשמתם לבורא, המוות טוב מהסבל. אחינו ואחיותינו השלימו עם גורלם, וברגעי חייהם האחרונים זקפו את קומתם, והלכו בגאווה אל מותם, בקריאת "שמע ישראל". כאשר פונה הגטו מכל אנשיו, עברו משמרות החיילים בין הבתים, בחיפוש אחר מסתתרים. היה שקט מחריד. כשלפתע שמענו קולות חיילים מעלינו. הם מצאו שני יהודים מסתתרים. הם גידפו אותם וצעקו עליהם, תוך שהם יורים בהם במקום. מהירות הללו התעורר התינוק והתחיל לבכות. האנשים הסמוכים לתינוק סתמו את פיו בסמרטוטים. השתר שקט מוחלט. התינוק לא שרד. הילד שסיפר לי את הסיפור הזה הוא סבי, אברהם אבירם, אשר שרד את כל אימי השואה. הוריו של סבי, דוד ושרה אורבך, ניצלו על ידי אוסקר שינדלר.

איתמר גרוסמן

על הטכס לציון חיסול הגטו, מרץ 2010

במרץ השנה, ביום סגרירי גשום וקר, שוב התכנסנו אנו דור ההמשך למשפחותינו ילידי קרקוב, יחד עם אנשי קרקוב צעירים ומבוגרים, נציגי עיריית קרקוב והמחוז, הממשלה הפולנית, שגריר ישראל בפולין, ומשתתפים שרואים חשיבות בשימור הזיכרון, לטכס השנתי לציון גרוש יהודי קרקוב מהגטו בפודגוז'ה אל מחנה הריכוז בפלשוב.

כבר "גיבורי הגטו" התמלאה אנשים שחלקם החזיק פרח בודד, זר קטן, גדול... חלקם עמדו בזוגות, בקבוצות קטנות, בודדים... כמו תמיד הרבה צלמים, שדרי רדיו וטלוויזיה, כתבים שמסתובבים בין האנשים, סקרנים לקבל כל פיסת מידע שעדיין לא סופרה, הצלמים מצלמים אורחים חשובים שהגיעו לטקס, כולם מחוברים ומרואיינים. בטכס היו נאומים של הנציגים הרשמיים, ומשהחל הרב בתפילת "אל מלא רחמים" ו-"קדיש" נעלמו לרגע העננים, פסק הגשם והשמש זרחה. צמרמורת עברה בי – הנשמות של משפחותינו הזיזו את העננים כדי להשתתף בטקס, הביטו בנו בגאווה ושמחה על שאנחנו

מציינים יום זכרון לזכרם, הם לא נשכחו, ואנו יודעים עד כמה היו גאים הורינו על היותם קרקובאים, ועד כמה שמחים הם על כך שאנו מציינים מידי שנה את זכרם וזכר משפחותיהם.

ברגעים בהם פסק הגשם, השמש זרחה ואור גדול זרח מעלינו, נוצרה בקרבי תחושת שותפות גורל עם הניספים, אשר חוגגים עמנו את המשך קיומנו, וכל זאת למרות שיום קודם לכן חוללו מצבות הזכרון בפלשוב. יותר מתמיד אנחנו כאן, ונמשיך במסורת הזכרון. ובפסגת הגבעה בפלשוב, על ידי אנדרטת הזכרון, היה קר מאוד. קור יבש, חודר עצמות, מה שגרם לנו שוב לנסות להבין עד כמה נורא היה ביום המר ההוא, יום הגירוש. ושוב המחשבות והתהיות לגבי תעצומות נפשם של קרובינו.

ומילת תודה לפולנים, לעיריית קרקוב על ההתמדה בעריכת הטקס המרשימים והמכובדים לזכר משפחותינו. כל הכבוד.

תמר דקל

בת אדק (אריה) אמר

(1914-1974)

מרחוב סקווינסקה 13,

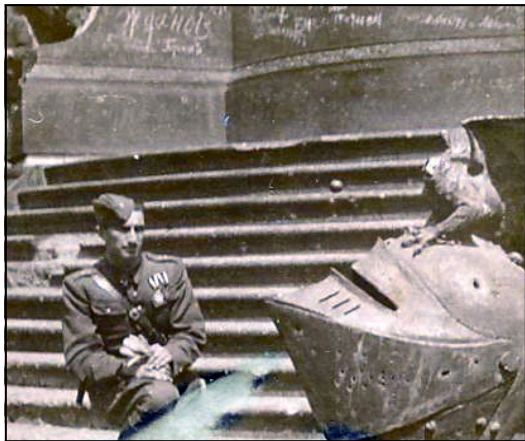
בוגר הגימנסיה העברית בקרקוב

כותרים לנ

בקשר לאי הוודאות ביחס לשמו המקורי של שמעון דרגר, אני מפנה לפרסום "דברי עקיבא" משנת 1938 ובו פורסם שם העורך: Redaktor: Szymon Dranger. מכאן שאת כינויו, בכתוב הפולני, יש לקרוא שימק - Szymek. אשר למרק העוף המתוק - הגזר שהתווסף למרק ביד רחבה, הוא שנתן לו את טעמו המתוק. סוכר לא היה במרק הקרקובאי.

יוסף בוסק

יהודים רבים שירתו בזמן מלחמת עולם השנייה בצבא האדום וצבא הפולני של אנדרס, ונדה וסילבסקי ותדאוש קוסצושקי. ביניהם שרתו גם מספר חברים קרקובאים: ד"ר יונתן אניספלד, ד"ר מרצל הכט (אשר קיבל אות Krzyz Waleczny על הצטיינותו בקרב לנינו, בו נפצע קשה), והנס פינסטר, חברי מבית הספר שהתגורר בקרקוב ברחוב סולטיקה, והיה שלישי של הגנרל מוסטובינקו. בתמונה נראה פינסטר על מדרגות הרייכסטג, לאחר שהדויזה הפולנית הגיעה למקום.

הנס פינסטר, שהיה שלישי של גנרל מוסטובינקו על מדרגות הרייכסטג, 1945

ועל הקשר שלי עם צבא אנדרס: לאחר השחרור שלנו מהמחנה בסיביר, נסענו רעיייתי ואני לעיר Krasnojarsk, שם התגורר אחיה של אמי שנפל בשבי הרוסי ב-1917, התחתן והקים שם משפחה. ברשותנו היו ניירות bez grazdanski (חסרי אזרחות), ולפיכך לא קבלנו אישור לגור בעיר. בלית ברירה נסענו לעיר Swierdłowski ושם מצאנו את אחיה של אשתי, דר' אניספלד, ורופאים יהודים אחרים שגויסו לצבא אדום. בגלל "הניירות" שלנו לא הורשנו לגור גם שם. ברגע החלטנו להתגייס לצבא אנדרס, בלשכות גיוס שהוקמו באוזבקיסטן. מילאנו את הטפסים הנדרשים והתייצבתי לפני מיוור פולני. נשאלתי לשמותיהם הפרטיים של הוריי, ועל כך השבתי את התשובה האמיתית: יוזף (Józef) ומריה (Maria). המיוור צחק ואמר: האם אינך בן דת משה (Mojżeszowa) ושמות הורייך: יוסף ומלכה? אם כן יש לך ניר שחרור. כמובן שלא התנגדתי, ונפרדנו לשלום.

צבי גרינגרס

מי שבידו מידע ו/או תמונות על קרקובאים נוספים שהיו חיילים בצבאו של אנדרס - מתבקש לעדכן את המערכת.